

Original:
Signatur: R-A 2.1.013/016

Bij Erich Maria Remarque

Een onderhoud met den beroemden schrijver van »Im Westen nichts Neues«.

De zon zendt gul haar zegenende stralen over het breede Noordwijksche strand.

Een groepje bruingebronsde kinderen – vlak naast ons – dartelt er lustig op los. Ze bouwen met man en macht aan een fort, want er is haast beij 't werk. De vloed komt reeds opzetten en de vesting moet stevig zijn, zóó stevig, dat het beukend golvengeweld met vermag de wallen te doen wegspoelen. De vlag wordt met stralende gezichten op de hoogste plek veilig neergeplant.

»Net groote mensen,« zegt m'n overhuur. De teleurstelling over de vernietiging van kun burcht, die toch zoo sterk scheen, zan groot zijn. En zoo is er zooveel schijn in deze wereld, die leed en verdriet berokkent ...«

Terwijl m'n overbuur zoo gemoedelijk zit te filosofeeren heb ik terdege gelegenheid hem waar te nemen.

Naar zijn uiterlijk te beoordeelen kon hij een Engelsch sportsman zijn, innemend, jeugdig, maar toch met een spoor van ernst, dat den druk van het leven verraadt.

Vreemd, 't is net of ik tegenover een ouden schoolvriend zit, die jarenlang uit den gezichtskring gebannen bleef, doch wiens ontmoeting thans weer vreugde scheidt. Wij spreken over de dingen van den dag, over jeugdliefhebberijen, over reizen en trekken door vreemde landen, zooals we dat met een ouden kennis zouden doen.

Maar is hij feitelijk niet een oude bekende. Ik heb immers zijn boeken gelezen, zijn werken, die in tientallen van talen zijn gedrukt en die worden gelezen door eenige miljoenen van nedemensen van allerlei volksaard, in hun zigen taal!

Het is alsof ik de hoofdfiguur in levenden ijve voor me heb zitten. Hij spreekt, in het weeluidende Duitsch uit 't Hannoversche land, zenvoudige, onopgesmukte taal, zonder franje van valschen schijn. Z'n kernachtige uitdrukkingen, die met een paar woorden een geheele situatie, een gebeurtenis schilderen en daardorr duidelijker tot ons spreken dan de preedst uitgesponnen literaire verhandelingen, tijen me zoo vertrouwd uit zijn groote werken.

Dit is Erich Maria Remarque, zooals ik hem heb leeren kennen uit z'n »Van het Westelijk Front geen Nieuws« en »De Weg Terug«.

En zoo leer ik hem thans kennen door het persoonlijke contact in zijn vakantieverblijf te Noordwijk aan Zee, waar hij me welwillend een onderouhd verleent.

Onwillekeurig komt ons gesprek ook op Assen en Drenthe. Dat zijn geen onbekenden voor hem.

»Ik gevoel me erg tot Holland aangetrokken, zegt hij. De rust, die hier overal heerscht, is zoo uitnemend geschikt om al je aandacht op 't werk te concentreeren. Dikwijls bezoek ik dan ook uw land, en voor m'n arbeid en om er de noodige ontspanning te zoeken. Drenthe met z'n

wijde heidevelden en groene dorpen en Assen met dat mooie bosch, ken ik van nabij. Ik was immers kort na den oorlog onderwijzer in de buurt van Meppen, vlak bij de Drentsche grens.

»Dat u dan nooit herkend wordt!«

»Oh, dat is heel eenvoudig en dat heb ik vooral aan de chauvinisten in Duitschland te danken, die gaarne heel veel leelijke dingen van mij vertellen. Zoo beweren zij o.a., dat ik Kramer heet. Remarque zou daarvan een verdraaiing zijn. Dat is wel kunstig verzonnen, maar op den Burgerlijken Stand heet ik wel degelijk Remarque. Om nu zooveel mogelijk de overvloedige belangstelling te ontloopen, reis ik in den regel onder een aangenomen naam. En waarom nu eens niet geprofitteerd van een verdichtsel mijner radicale vrienden«? Ik gebruik als schuilnaam heel dikwijls den naam Kramer en daar bevind ik me wel bij!

Diezelfde »vrienden« durven zelfs te beweren, dat ik nimme rin den oorlog ben geweest.

Op 18-jarigen leeftijd – in 1916 – werd ik met mijn lichte naar het West-front gezonden en ik heb daar verder heel den hel van den demonischen krijg tot het bittere einde meegemaakt!«

Hier zwijgt m'n gastheer een oogenblik. Hij staart ver over de oneindige zee alsof hij aan den horizon een schrikbeeld ziet opdooien.

Merkwaardig. Diezelfde heb ik telkens kunnen waarnemen bij een ontmoeting met oud frontsoldaten. Zij spreken niet gaarne over de moordende verschrikkingen, die zij in de bestiale menschenlaching moesten medemaken...

»Ja, van den oorlog heeft u in mijn eerste boek kunnen lezen! De chauvinisten deden dat ook en zij gingen daarover geweldig te keer. Juist in verband hiermede zal ik u een grappig voorval vertellen: Jemand heeft een viertal der meest gewraakte pagina's uit ›Im Westen nichts Neues‹ overgetypt. De namen en plaatsnamen heeft hij alleen gewijzigd, hij betitelde het met een gelingeerde naam, zond het naar de redactie van ›Der Angriff‹, het orgaan der Nazis in Berlijn, die het opnam met de aanbeveling, dat *dit* nu nog eens een waarachtig stukje oorlogsliteratuur was ... «

»Wat ik van den huiden toestand in Duitschland denk? Wel, aan voorspellingen kan ik mij natuurlijk niet schuldig maken en ook kan men van mij geen uitspraken verwachten, die een schijn van aanmatiging hebben. Maar ieder weet, dat Duitschland zwaar zick is tengevolge van het verliezen van een oorlog. Het lijdt aan een partij-probleem, dat niet van politieken, doch van economischen aard is. Het radicalisme met zijn holle phrasen vindt gemakkelijk voedsel bij jonge lui. De jeugd kan nu eenmaal niet zonder idealen leven, maar ook ... kan zij nog niet den schijn van de werkelijkheid onderscheiden. U zag dat daarnet bij die kindertjes hier in 't zand! Wanneer de jeugd de school tegenwoordig verlaat is ze gedoemd tot werkeloosheid. Zij heeft van de naaste toekomst niets, maar dan ook niets te verwachten en daarom is zij zoo licht geneigt, zich aan te sluiten bij hen, die 't meest beloven. Ook de oudere menschen, zoo boven de veertig jaar, die aan den dijk worden gezet en niet zoo gemakkelijk een ander baantje terug kunnen krijgen, sluiten zich in vertwijfeling vaak aan bij de radicale elementen. Zij *moeten* op den duur ontgoocheld worden, want zij leggen hun lot in handen van lieden, die noch maatschappelijk, noch wetenschappelijk onderlegt zijn.

»Planne heb ik ob 't oogenblik nog niet. Voorloopig ga ik reizen. Veel menschen en landen wil ik zien, de wereld wil ik leeren kennen om daarna op het platteland mijn leven verder te leven. Daar te schrijven en te werken op een eigen stukje grond, dieren te houden, planten te kweken ... dat is mijn ideaal. Die liefde tot de natuur heb ik uit mijn jeugd van het land meegekregen.«

Dann hebben we het over de film »Van het Westelijk Front geen Nieuws«. Prachtfiguren hebben daarvoor gespeeld. Jammer, dat de man, die »Cat« verbeeldde, is gestorven. Hij was een groot acteur!

En Remarque vervolgt: »De figuren waren juist zoals ik ze mij gedacht had en met de personen en toestanden, die ik mij bij 't schrijven van het boek steeds voor oogen had, toonen

zij veel punten van overeenkomst. Ook de front-scènes geven eenigen indruk van den hel, welke op 't slagveld heerscht en er is tamelijk wel uit gebleken, dat uitingen van moed en dapperheid in een modernen oorlog geen plaats meer vinden. Vrienden van me, die na een half jaar of langer aan 't front sneuvelden, hebben nimmer een vijand gezien. Zij hadden dus zelfs met de gelegenheid te toonen over moed te beschikken. In den gasoorlog, welke het terrein van den strijd van het front naar de bevolkingscentra verplaatst, kent men nog slechts passieven moed ... het wachten op de vernietiging!

Moed kan men thans slechts toonen door pacifist te zijn. De Volkenbond kan tot zegen der menscheid worden, wij moeten elkaar beter leeren kennen, dan zullen wij elkander better begrijpen en waardeeren.«

In de hoop op wederzien besloot de gastheer het interview – dat hij vooral geen officieel of gewichtig tintje gaf, maar dat de twee volle uren lang een gemoedelijk onderhoudend gesprek was – met de woorden: »Wil men den vrede ... dan dient het menschelijke in den mensch te worden ontwikkeld!«

Johan Meijer